

među djecom školske dobi te ih primijeniti u svakodnevnom radu s učenicima unutar svojih knjižnica.

Snježana Kovačević

doi:10.5559/di.23.2.09

Mladen Labus KULTURA I DRUŠTVO: Onto-antropološka i sociološka perspektiva

Biblioteka Znanost i društvo, Naklada IDIZ, Zagreb 2013., 215 str.

Autor knjige pod naslovom *Kultura i društvo: onto-antropološka i sociološka perspektiva* jest dr. sc. Mladen Labus, znanstveni savjetnik u Institutu za društvena istraživanja u Zagrebu i naslovni redoviti profesor Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (broj stranica: 215, broj poglavlja: 7, predgovor i 2 poglavlja nisu ranije objavljeni, broj tablica: 6, broj referencija citirane i korištene literature: 218).

Piščev interdisciplinarni pristup podrazumijeva križanje, teorijski, znanstveno i aplikativno vrlo važne *socijalne* dimenzije kulture. Sačinio je zapaženo djelo, posve inovativno u metodologijskom pogledu. Na djelu je doprinos proširenju i obogaćivanju interdisciplinarnoga potencijala filozofije i, nedvojbeno, postavljanju fundamentalnih pitanja unutar ontologijskoga i antropologijskoga statusa kulture. U njemu je na djelu teorijski i metodologijski spektar aspekata društveno-znanstvenog istraživanja fenomena kulture.

Opskrbljen je koncentriranim dugogodišnjim iskustvom empirijskog istra-

živača i konzistentnom filozofskom formacijom kojoj je inherentno zaštićivanje filozofskih interesa. Srodna djela drugih autora, s obzirom na samosvojnost pristupa, jednostavno su neusporediva s autorom, s izuzetkom istraživanja Nikole Skledara, kod kojega nije prisutna u ovoj mjeri empirijska dimenzija. Posebno smo dužni istaknuti integriranje ove empirijske dimenzije u superioran teorijsko-metodologijski okvir. Uzornom terminologijom i stilskom izbrušenošću ova knjiga poziva obrazovnu publiku, a ne samo i, iznad svega, stručnjake.

Autorovo je polazište dovoljno poticajno unutar bogata registra metodoloških diskursa i, navlastito, osebujnoj onto-antropologijskoj tročlanoj sintezi filozofije, antropologije i sociologije kulture. Poseban dojam i izvanredan poticaj na razmišljanje pruža i potiče obilje tematskoga sadržaja i krucijalnih problemskih područja, u kojima se autor temeljito suočava i sa sociologijom religije upravo u hrvatskoj sociološkoj znanosti i teoriji. Na toj crti pisac se nužno suočava i s bitnim doprinosima filozofa, sociologa i antropologa, a posebnu pažnju posvećuje, s razlogom, Nikoli Skledaru.

Posebno je zapaženo autorovo redefiniranje multikulturalizma i njegovih mogućih aspekata, nastojeći ustvrditi kako se različito reflektiraju u razuđenim aspektima. Inovacija je ovdje prisutna i na argumentiranom inzistiranju – na kritičkom pristupu maestralno pokazujući kako je on *politička*, a nipošto kulturna teorijska paradigma.

On se, u biti, svodi na "politiku kulture, a ne na kulturu samu". Pisac je na pouzdanom putu da ovu tezu razvije u novu metodu. Zato je on, multikulturalizam, u središtu pozornosti koja neprekidno razvija nove dimenzije pristupa, što se podjednako tiče i teorije i metoda, pa, upravo na taj način, bacaju jarko svjetlo na konačnu razrješnicu u nezaobilaznom odnosu ovih dvaju relata. Legitimno je da se na tom tragu i u ocrtanom konceptu kultura shvati kao proces "nastajanja ho-

mo humanusa ili očovječenog čovjeka koji se izdigao iz svoje infrahumane faze revolucije", pa je otuda "i ova humana njena bit zajednička svim kulturama".

Posve je očekivano da se u ovom rukopisu pojam Drugog stavlja u fokus pozornosti samoga kulturalizma. U tom misaonom kontekstu izrasta znakovita i značajna misao: "Prizna/va/nje jednakopravnosti je pojam univerzalne vrijednosti: ljudskih prava." To je trenutak u kojem se naš autor susreo sa, u našoj suvremenosti, frekventnim pojmom: identitet. To, nedvojbeno, govori u prilog određenju multikulturalizma "kao političkog koncepta kultura", što je, dakako, u suprotnosti sa samom bitnošću kulture. Stoga se može bez susprezanja zaključiti da je identitet zov koji označujemo kao *smisao života*.

Samo tako on može biti oslon, jer priznanje Drugog/Druge znači priznanje i samoga sebe. Drugi ne moraju biti prokletstvo, nego mogućnost neprekidne ostvarenosti. U tome se i korijeni misao po kojoj identitet postaje zavičaj u kojem pojedinci, dijalogom, zauzimaju svoje zasluženomjesto. U to viđenje utkiva se misao da su Drugi nužan uvjet konstitucije samoga bitka/identiteta. Nije pisac mimoišao ni nedovoljno istraženu problematiku Drugog posredstvom interneta, koji može biti podjednako obećanje i prijetnja.

Jer, istodobno je Drugi "Dohvatljiv i nedohvatljiv, prisutan i odsutan, vidljiv i nevidljiv, prepoznatljiv i neprepoznatljiv itd. ..."

Zato je kod autora transkulturalnost nešto što je nedvojbeno u svojoj univerzalnoj ekstenziji sama pretpostavka humanoga svijeta. Tu se naslućuju procesi oblikovanja pojma svjetskoga građanstva, koje bi konačno trebalo postati zbilja. Zapravo, autor je uvjerljivo demonstrirao

misao o transkulturalizmu koji vodi ravno u rehabilitiranje moralnoga značenja, a to je, opet, put – izvan svake sumnje – koji vodi izravno u okrilje humanoga svijeta.

U mnoštvu antinomija koje izlaze na površinu društva pisac osnovano pokazuje na jednu što je resi stanoviti dinamizam i po kojoj biva podvrgnut kritičkom odnosu, što se koncentrira u "statičkom semantičko-konceptualnom polju". To je pak put da se domognemo obasežnoga i često nedostupnoga jezika same društvenosti, u kojoj je sadržana napokon pronađena uravnoteženost društvene strukture i društvene procesualnosti, posredstvom kojih konačno dešifriramo spomenutu aporiju.

Autor nam skreće pažnju na misao kako je Ingardenovo bitno shvaćanje da su vrijednosti Dobro, Lijepo i dr. provjerenopostojani oblici čovjekova duha što proishode iz "intencionalne povijesti čovjeka". U svojem supstancijalitetu one su neuništive. Među tim vrijednostima na posebnom je pijedestalu socijalna pravda, pa je senzibilitet za nju pokazatelj bogatstva čovjekova duha.

Pisac ne mimoilazi potrebu da istakne kako ne treba nikada zanemariti jake autoritarne, etnocentrične ili čak nacionalne tradicije, među najviše prihvaćenim vrednotama u kojima se iskazuje i tradicionalna i kolektivna struktura svijesti.

U ovoj studiji uspješno je redefiniran niz ključnih pojmova, kao što su multikulturalnost, identitet, osobna prava, suodnos: filozofije, antropologije, sociologije kulture i sl. Iz toga se reduciraju vrlo uspješno premise koje se unose u temelje svih ovih pristupa i koje omogućuju iznijansiranu duhovnu analizu i opskrbljuju svaku društvenu i humanističku znanost za unošenje antitijela uspješnog odstranjenja i odbijanja nasrtljivoga prizemnog empirizma, koji ne duguje samo svojem podrijetlu, koje može biti zacijelo i *neempirijsko*.

Tako, primjerice, filozofsko-znanstveni esej o Nikoli Skledaru završava mišlju kako je njegov filozofski i osobno proživljeni život, usprkos svakovrsnim otpo-

rima, ustrajao na usrdnom zalaganju za oblik životnog opstanka pojedinca i čovjeka kao bitne pretpostavke svega bivstvujućeg. Zato – zaključuje Mladen Labus – kultura je, po Skledaru, kao najviši oblik djelotvornoga duha ne poklon nego dar kojim se daruje napor duha i obrazovanja. To temelji na obuhvatnosti i dalekosežnosti njegove ideje i kulture što se pravda u svakodnevicu životom u širokim i beskrajnim značenjima najviših ljudskih vrлина koje oplemenjuju druge ljude i čine ovaj naš zajednički svijet u zajedničkom vremenu najvišim mogućim. Na toj crti izgradio je istinsko plemstvo duha, profinjenost odnosa s drugima, upornu suzdržanost, promišljenost i – samozatajnost. Čudesno je poentirao Labus život i opus Skledarov ovim riječima: "Kultura, kao sjajno oko, kao duh koji se prepoznaje u onom ljudskom, kao ljudsko i uvijek sve više ljudsko, kao stalni napor, ali i radost stvaranja."

Knjiga o kojoj pišemo ne pruža mogućnost bilo kakvih primjedbi.

Ovo znanstveno i filozofsko djelo preporučuje se i kao udžbenik u visokom školstvu.

Esad Ćimić